

УДК 378+378.147+37.022

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/52-1-34>**Лариса ДОВГАНЬ,**

orcid.org/0000-0003-4742-6570

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології та перекладу
Вінницького торговельно-економічного інституту
Державного торговельно-економічного університету
(Вінниця, Україна) laradovhan@ukr.net

МОДЕЛЬ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СУЧАСНОГО ФІЛОЛОГА-ВИПУСКНИКА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено вивченню питань застосування компетентнісного підходу у закладах вищої освіти. Визначено, що практична цінність застосування компетентнісного підходу в освіті підтверджена численними результатами наукових розвідок, проведених українськими та закордонними науковцями. Встановлено, що поняття «компетенція» та «компетентність» в українській науково-педагогічній думці розмежовуються, однак спільним для науковців є підхід, який визначає, що компетенції та компетентності відображають цілісність і збірну, інтеграційну сутність як результату освіти, так і результату діяльності особи. З'ясовано, що компетенції визначаються як заздалегідь визначені вимоги до знань, умінь, навичок, якими повинна володіти особистість для успішної діяльності в межах тієї сфери, в якій ця діяльність буде здійснюватися, а компетентності є надбанням особистості та визначають якісний рівень засвоєних нею внаслідок навчання знань, умінь навичок та здатності їх застосування на основі власного досвіду в процесі здійснення певної діяльності. Наведено основні складові моделі компетенцій роботодавців. Виявлено, що моделі компетенцій, тобто вимоги роботодавців до потенційних співробітників-випускників закладів вищої освіти, зазвичай, складаються з переліку вимог до функціональних, соціальних, когнітивних та мета-компетентностей. Відзначено, що основою підготовки здобувачів вищої освіти, які вивчають іноземні мови, є формування у них професійної компетентності у сфері філології (літературознавчої, мовної та лінгвістичної). Визначено, що висока інтенсивність змін в сучасному суспільстві актуалізує необхідність формування у випускників закладів вищої освіти моделі компетентностей Т-подібного фахівця, знання та компетентності якого повинні синтезуватися за різними галузями науки, що потребує інтеграції змісту навчання у вищій школі у напрямку об'єднання професійних компетентностей та м'яких навичок. Описано модель компетентностей сучасного Т-подібного філолога-випускника закладу вищої освіти. Зроблено висновок про те, що застосування компетентнісного підходу забезпечує орієнтацію вищої освіти не стільки на засвоєння здобувачами освіти певної суми знань, скільки на гармонійний професійний розвиток особистості.

Ключові слова: компетенція, компетентність, компетентнісний підхід, вища освіта, філолог.

Larysa DOVHAN,

orcid.org/0000-0003-4742-6570

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor;
Associate Professor at the Department of Foreign Philology and Translation
Vinnytsia Institute of Trade and Economics of the State University of Trade and Economics
(Vinnytsia, Ukraine) laradovhan@ukr.net

THE MODEL OF COMPETENCIES OF A MODERN PHILOLOGIST-GRADUATE OF THE HIGHER EDUCATION INSTITUTION

The article studies application of a competency approach in higher education institutions. It is determined that the practical value of applying the competency approach in education is confirmed by numerous results of scientific research conducted by both Ukrainian and foreign scientists. It is established that the concepts of «competence» and «competency» in the Ukrainian scientific and pedagogical science are differentiated, but it is common to scientists to apply the approach that defines competences and competencies as those reflecting the integrity as well as the collective and integrative essence of the results of both education and person's activities. It is found that competencies are defined as pre-determined requirements for knowledge, skills, abilities that a person must master to perform successful activities within the field in which these activities will be carried out, and competences are the property of the individual and determine the quality of learning, knowledge, skills and abilities to apply them based on their own experience in the process of carrying out certain activities. The main components of employers' competency models are presented. It was found that competency models, i.e. employers' requirements for potential graduates of higher education institutions, usually consist of a list of requirements for functional, social, cognitive and meta-competencies. It is noted that the basis for the training of higher

education students studying foreign languages is the formation of their professional competence in the field of philology (literary and linguistic). It is determined that high intensity of changes in modern society actualizes the need to form a model of competencies of T-shaped specialists in higher education institutions, whose knowledge and competencies should be synthesized in different fields of science, which requires integration of higher education content and soft skills. The model of competencies of a modern T-shaped philologist-graduate of a higher education institution is described. It is concluded that application of the competency approach ensures orientation of higher education towards a harmonious professional development of the individual, rather than the acquisition of a certain amount of knowledge by the students.

Key words: *competency, competence, competency approach, higher education, philologist.*

Постановка проблеми. Сучасне суспільство потребує підготовки в системі вищої освіти України висококваліфікованих фахівців, які володіють глибокими професійними компетентностями та мають здатність до здійснення професійної діяльності в умовах постійних динамічних змін зовнішнього середовища. Відповідно до актуальної освітньої парадигми серед основних підходів, які застосовуються в процесі навчання здобувачів вищої освіти, чільне місце відводиться компетентнісному підходу. Результати його застосування передбачають формування у випускників закладів вищої освіти певного набору знань, вмінь, навичок і компетентностей, який відповідає стандартам вищої освіти за певними спеціальностями та сучасним вимогам роботодавців на ринку праці. В педагогічній науці цей набір називають термінами «модель компетенцій» або «модель компетентностей», єдині підходи до розуміння сутності та змісту яких науковцями ще не сформовані. Обґрунтування складових елементів моделей та процесу їх формування у випускників закладів вищої освіти також є предметом сучасного науково-педагогічного дискурсу, що і визначило актуальність обраної проблематики та мету даного дослідження.

Аналіз досліджень. Дослідженню питань застосування компетентнісного підходу у системі вищої освіти та обґрунтуванню моделей компетентностей фахівців присвятили свої праці такі вітчизняні та закордонні науковці, як М. Ведерніков, Д. Гест, О. Кучай, С. Лейко, Д. Макклеланд, О. Мантур-Чубата, А. Олешко, А. Усатенко, О. Чернушкіна та багато інших.

Незважаючи на вагомість існуючого наукового доробку, недостатньо висвітленими в науково-педагогічній літературі залишаються питання формування моделі компетентностей сучасних філологів-випускників закладів вищої освіти.

Мета статті – окреслити підходи до розуміння сутності та змісту понять компетенція і компетентність, описати модель компетентностей сучасного філолога-випускника закладу вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Науково-педагогічний дискурс щодо практичної цінності застосування компетентнісного підходу в освіті та її

наступне світове визнання тривали майже 60 років (із 60-х рр. ХХ ст.). За цей час корисність застосування компетентнісного підходу в освіті була підтверджена численними результатами наукових розвідок, проведених українськими та закордонними науковцями. Підтримуючи наукову цінність досліджень та зважаючи на об'єктивність отриманих в них результатів, вважаємо за необхідне в рамках даного дослідження окреслити існуючі сьогодні підходи до розуміння сутності та змісту таких базових понять компетентнісного підходу, як компетенція та компетентність.

В українському словнику іншомовних слів поняття «компетентність» та «компетенція» тлумачаться наступним чином (Словник іншомовних слів, 2000):

1) Компетентність – це обізнаність, поінформованість, авторитетність.

2) Компетенція – це коло повноважень якої-небудь організації або особи; коло питань, з яких дана особа має певні знання, досвід, повноваження.

Розмежовуючи тлумачення даних понять, в обох випадках дослідники перекладають англійське слово «competence» (рідше вживається у формі «competency»), що в англійській мові тлумачиться як: уміння, здатність, компетенція, компетентність (The Concise Oxford English-Russian Dictionary, 2001). В українській мові терміни «компетенція» та «компетентність» мають різне значення. Ймовірно, що в дослідженнях щодо застосування компетентнісного підходу в українській науково-педагогічній літературі, англійське слово «competency» було помилково перекладено на співзвучне йому в українській мові слово «компетенція». Як результат, у деяких наукових працях тлумачення термінів «компетенція» та «компетентність» ототожнюється, в інших – розмежовуються. Однак спільним для науковців є підхід, який визначає, що компетенції та компетентності відображають цілісність і збірну, інтеграційну суть як результату освіти, так і результату діяльності особи (Кучай, 2009). На нашу думку, у випадку, якщо мова йде про навчання та його результати доречним є вживання терміну «компетентність».

В 60-х роках ХХ ст. термін «компетентність» (англ. «Competency») вперше застосував Д. Макклеланд, який визначив її як набуту характеристику особистості, якій особистість можна навчити. В роботі «Toward a Theory of Motive Acquisition» (McClelland, 1965) дослідник звертає увагу на мотиви, настрої, прагнення та установки особистості, її конкретні дії для успішної діяльності, а також описує шляхи, за якими особистість може набути або змінити їх.

В контексті освітнього процесу та відповідно до Болонської конвенції (1999 р.), термін «компетентність» використовується для позначення інтегрованих характеристик якості підготовки випускників закладів освіти та для опису результатів їх навчання (The European Higher Education Area, 1999). Поява даного терміну в педагогічній науці та практиці стала результатом усвідомлення в Європейському просторі необхідності більш тісної орієнтації системи освіти на інтереси ринку праці та на потребу людини в продовженні навчання впродовж життя.

Поняття «компетентність» науковці тлумачать як якість, характеристику особи, яка дозволяє їй (або навіть дає право) вирішувати завдання, приймати рішення, здійснювати судження у певній галузі. Основою компетентності є знання, обізнаність, досвід соціально-професійної діяльності людини (Ведерніков, Чернушкіна, Мантур-Чубата, 2018).

Такий підхід до розуміння сутності та змісту поняття компетентність покладено в основу його нормативно-правового тлумачення в Україні. В Законі України «Про освіту» компетентність визначена як динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність (Про освіту: Закон України, 2017). Компетентності характеризують здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність, вони виникають в результаті поєднання знань, умінь та практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних та громадянських якостей, морально-етичних цінностей (Національний освітній глосарій: вища освіта, 2014). Тобто компетентності є певними характеристиками, якостями та здатностями особи, які вона здатна набувати.

Встановлюючи співвідношення між поняттями компетенція та компетентність, українські науковці наголошують на необхідності розмежування їх тлумачення. Згідно із таким підходом, компетенції визначаються як заздалегідь визна-

чені вимоги до знань, умінь, навичок, якими повинна володіти особистість, для успішної діяльності в межах тієї сфери, в якій ця діяльність буде здійснюватися. Ці вимоги встановлюються певними організаціями, установами, державою. Компетентності, в свою чергу, є надбанням особистості та визначають якісний рівень засвоєних нею внаслідок навчання знань, умінь навичок та здатності їх застосування на основі власного досвіду в процесі здійснення певної діяльності (Лейко, 2013). Ми цілком поділяємо дані наукові позиції та вважаємо, що вживання терміну «компетенція» є доречним у випадках опису вимог (наприклад, які висуваються роботодавцем) щодо здійснення особою певних видів діяльності, а термін «компетентність» – коли мова йде про особистість, її внутрішні якості та здатності.

В сучасному суспільстві успішність або неуспішність кожної особистості в професійній діяльності, на наше переконання, визначається наявністю та рівнем ключових компетентностей або їх відсутністю. Ключовими компетентностями є ті, які необхідні для підвищення особистого потенціалу і розвитку, розширення можливостей працевлаштування, соціальної інтеграції та активного громадянства. Потреба в них обумовлена необхідністю особистісної реалізації та розвитку, працевлаштування, соціальної інтеграції, сталого способу життя, успішного життя в мирних суспільствах, управління здоровим способом життя та активного громадянства (Ключові компетентності для навчання протягом життя, 2018). Ключові компетентності є однаково важливими і кожна з них сприяє успішному життю людини в суспільстві (Commission Staff Working Document Accompanying the Document Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for LifeLong Learning, 2018). Принагідно відзначимо, що в Європейському рамковому списку ключових компетентностей, перші дві позиції посідають такі важливі для філологів компетентності, як «Грамотність (англ. «Literacy Competence») та «Мовна компетентність» (англ. «Languages Competence»).

Дослідники виділяють п'ять груп ключових компетентностей, якими має володіти фахівець, а саме: 1) політичні та соціальні; 2) мультикультурності; 3) комунікабельності; 4) цифрові; 5) особистісного та професійного саморозвитку впродовж життя (Олешко, Усатенко, 2019). Необхідний і достатній для успішного виконання посадових обов'язків набір характеристик фахівця називають моделлю компетентностей, а роботодавці, формуючи набір вимог до фахівців, використовують термін «модель компетенцій».

Розробка професійно-особистісних моделей компетенцій майбутніх фахівців ведеться на загальнонаціональному рівні шляхом розробки стандартів вищої освіти за спеціальностями. Крім того, моделі компетенцій фахівців розробляються багатьма українськими компаніями та організаціями. Аналіз моделей компетенцій, які сформовані у роботодавців, має бути підґрунтям для гармонізації та удосконалення моделей компетентностей випускників ЗВО.

Роботодавці часто формують власні (необхідні саме їхній організації) моделі компетенцій та формалізують їх. Модель компетенцій для роботодавців виконує роль базової термінологічної та семантичної моделі основних вимог до компетентностей, тобто знань, вмінь, навичок та якостей випускників ЗВО, які необхідні їм для здійснення подальшої діяльності. Моделі компетенцій зазвичай містять наступні складові: назви компетенцій (ідентифікують компетенції); описи компетенцій (описують зміст компетенцій); поведінкові індикатори (визначають та описують прояв компетенцій в діяльності та поведінці); шкала оцінювання (забезпечує єдиний підхід до вимірювання компетенцій). Моделі компетенцій, тобто вимоги роботодавців до потенційних співробітників-випускників закладів вищої освіти, зазвичай, складаються з переліку вимог до функціональних, соціальних, когнітивних та мета-компетентностей. Функціональні компетентності передбачають наявність навичок та вмінь, необхідних для ефективного виконання робочих завдань. Соціальні компетентності виявляються у повсякденній поведінці особи та наявності професійних цінностей, здатністю приймати рішення та діяти в робочих ситуаціях. Когнітивні компетентності дозволяють особі здійснювати пізнавальну діяльність, вирішувати робочі та неробочі питання завдяки своїм знанням, вмінням і досвіду. Наявність мета-компетентностей дозволяє співробітнику гнучко та швидко перебудовувати свою роботу.

Крім наявності вищенаведених компетентностей, у випускників закладів вищої освіти очікується наявність сформованої придатності до працевлаштування, тобто такий набір компетентностей, який характеризується сукупністю знань, вмінь, навичок, володінням підходами для вирішення стандартних та нестандартних ситуацій, а також здатністю і бажанням до неперервного самовдосконалення та професійного розвитку (Поліщук, Довгань, 2021). З огляду на це, дослідники вважають, що випускникам-філологам потрібно не тільки сформувати очікувану роботодавцями модель компетентностей, але й поєд-

нувати в собі професійні та м'які навички, щоб досягнути успіху під час навчання та в майбутній кар'єрі (Dovhan, 2021).

У відповідь на виклики динамічно мінливого світу та нові вимоги роботодавців в 90-х роках ХХ ст. з'являється новий підхід до моделей компетентностей як критерія успішності фахівців. Американським дослідником Девідом Гестом запропоновано термін «Т-подібний фахівець», тобто фахівець, який має досвід, знання і навички в конкретній сфері діяльності (вертикальна лінія літери «Т») та поєднує їх з широкими світоглядом, знаннями і навичками в інших сферах діяльності (горизонтальна лінія літери «Т») (Guest, 1991). Головна відмінність фахівців Т-подібного типу від звичайних фахівців полягає в наявності у них трьох експертних навичок: синтезу ідей; вміння швидко вчитися; високої здатності адаптуватись до нового.

Висока інтенсивність змін в сучасному суспільстві актуалізує, на нашу думку, необхідність формування у випускників закладів вищої освіти моделі компетентностей Т-подібного фахівця. Знання та компетентності фахівця повинні синтезуватися за різними галузями науки, що потребує інтеграції змісту навчання у вищій школі у напрямку об'єднання професійних компетентностей в декількох навчальних дисциплінах та в контексті формування взаємозв'язку із загальними знаннями та компетентностями, а також м'якими навичками. Створення в закладах вищої освіти сприятливого студенто-орієнтованого середовища дозволить суттєво підвищити мотивацію здобувачів освіти до набуття загальних і професійних знань та компетентностей, оскільки саме мотивація є основним компонентом компетентностей. При створенні оптимальних педагогічних умов здобувачі вищої освіти зможуть швидко оволодівати професійними компетентностями та формувати потребу у постійному підвищенні рівня своєї освіти та кваліфікації. Оскільки реалізація компетентностей відбувається у процесі виконання різноманітних видів діяльності для вирішення теоретичних і практичних завдань, то структуру їх діяльнісних (процедурних) знань, вмінь і навичок входять також мотиваційний і емоційно-вольовий компоненти. Важливою складовою компетентностей є досвід – інтеграція в єдине ціле засвоєних людиною окремих дій, способів та прийомів вирішення завдань. Формування ключових компетентностей моделі фахівця Т-подібного типу потребує створення умов для набуття досвіду встановлення та досягнення цілей, а також діяльнісний характер навчання.

Інтегральні компетентності філологів-випускників ВТЕІ ДТЕУ

Освітній ступень «бакалавр»	Освітній ступень «магістр»
Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорії дії та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов	Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі лінгвістики, літературознавства, перекладу в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення досліджень та характеризується невизначеністю умов і вимог

В системі вищої освіти компетентності формулюються відповідно до стандартів освіти у вигляді програмних компетентностей освітніх програм, за якими навчаються здобувачі та у контексті особливостей відповідної освітньої програми. Так, до прикладу, наведемо інтегральні компетентності здобувачів вищої освіти Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ (ВТЕІ ДТЕУ) освітньо-професійних програм «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська» першого та другого рівнів вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» (табл. 1). Інтегральні компетентності філологів-випускників ВТЕІ ДТЕУ деталізуються у загальних та фахових компетентностях, що забезпечують формування моделі Т-подібного фахівця, в якій глибока професійна філологічна компетентність поєднується із компетентностями в інших галузях (зокрема в інформаційно-комунікаційних технологіях) та м'якими навичками.

Основою підготовки здобувачів вищої освіти, які вивчають іноземні мови, є формування у них професійної компетентності з філології (літературознавчої, мовної та лінгвістичної). Професійна філологічна компетентність філолога містить знання, вміння, навички, які формуються в ході інтегрованого вивчення текстів-оригіналів українською та іноземними мовами, що передбачає володіння аналітико-синтетичними прийомами роботи з текстами, переклад текстів, створення власних текстів тощо. Формування моделі компетентностей філологів-здобувачів вищої освіти ВТЕІ ДТЕУ здійснюється за допомогою різноманітних форм та методів компетентнісної освіти. Аудиторна та самостійна робота здобувачів побудована на принципах студентоцентрованого, проблемно-орієнтованого навчання з елементами

дистанційного та змішаного навчання, використанням прийомів перевернутого навчання, а також навчання через членджі та сторітелінг. Виконання індивідуалізованої самостійної роботи здійснюється у формі кейсових завдань, есе та проєктів, що спрямоване на особистісне та професійне зростання. Освітня програма підготовки філологів освітнього ступеня «магістр» передбачає проходження переддипломної практики та написання кваліфікаційної роботи.

Поширення пандемії Covid-19 та збройна агресія особливо актуалізували застосування в процесі підготовки філологів-здобувачів вищої освіти таких методів компетентнісного підходу, як дистанційне, змішане та перевернуте навчання. Результати аналізу досвіду їх застосування викладачами кафедри іноземної філології та перекладу ВТЕІ ДТЕУ засвідчили їх стимулюючий вплив на створення ефективного освітнього середовища. Практичне застосування даних методів активізувало основні характеристики навчання, а саме гнучкість, індивідуалізацію, диференціацію, створило можливості для здобувачів навчатися в будь-якому місці та в будь-який час (Ivanytska et al., 2021). Здобувачі освіти стали більш вмотивованими та самостійними, відповідальними та впевненими в собі, що стимулювало покращення результативності навчання.

Висновки. Застосування компетентнісного підходу забезпечує орієнтацію вищої освіти не стільки на засвоєння здобувачами освіти певної суми знань, скільки на гармонійний професійний розвиток особистості. Якісно сформовані та гармонізовані з вимогами роботодавців моделі компетентностей Т-подібних філологів-випускників закладів вищої освіти дозволять забезпечити для кожного з них найкращі можливості для майбутнього успіху в професійній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ведерніков М.Д., Чернушкіна О.О., Мантур-Чубата О.С. Сучасні технології управління персоналом: компетенційний підхід. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 19 (1). С. 39-43.
2. Ключові компетентності для навчання протягом життя. Освіта на основі життєвих навичок. 2018. URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53> (дата звернення: 22.06.2022).

3. Кучай О.В. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти. *Рідна школа*. 2009. № 11. С. 44-48.
4. Лейко С.В. Поняття «компетенція» та «компетентність»: теоретичний аналіз. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2013. № 4. С. 128-135.
5. Національний освітній глосарій: вища освіта. 2-е вид., перероб. і доп. / За ред. В.Г. Кременя. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 100 с.
6. Олешко А.А., Усатенко А.О. Формування та розвиток цифрової компетентності персоналу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 23. С. 16-19.
7. Поліщук І.І., Довгань Ю.В. Логістична компетентність як складова ефективності логістики. *Modern Economics*. 2021. № 28. С. 127-133.
8. Про освіту: Закон України від 5 вер. 2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 22.06.2022).
9. Словник іноземних слів / уклад.: С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. Київ : Наукова думка, 2000. 680 с.
10. Commission Staff Working Document Accompanying the Document Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for LifeLong Learning SWD/2018/014 final – 2018/08 (NLE). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD:2018:0014:FIN>
11. Dovhan L. Development of «Soft Skills» During ESL Course for Business Students. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 37. Т. 1. С. 127-131.
12. Guest D. The Hunt is on for the Renaissance Man of Computing. *The Independent*. 1991. September 17.
13. Ivanytska N., Dovhan L., Tymoshchuk N., Osaulchuk O., Havryliuk N. Assessment of Flipped Learning as an Innovative Method of Teaching English: A Case Study. *Arab World English Journal*. 2021. Vol. 12. № 4. P. 476-486.
14. McClelland D. Toward a Theory of Motive Acquisition. *American Psychologist*. 1965. Vol. 20 (5). P. 321-333.
15. The Concise Oxford English-Russian Dictionary / ed. by Paul Falla. Oxford : Oxford University Press, 2001. 1007 p.
16. The European Higher Education Area. Joint Declaration of the European Ministers of Education (Bologna Declaration). Bologna, Italy, 19 June 1999. URL: http://www.ehea.info/Uploads/about/BOLOGNA_DECLARATION1.pdf

REFERENCES

1. Vedernikov M.D., Chernushkina O.O., Mantur-Chubata O.S. Suchasni tekhnolohii upravlinnia personalom: kompetentsiinyi pidkhid [Modern technologies of personnel management: competence approach]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy*, 2018, Vol. 19 (1), pp. 39-43 [in Ukrainian].
2. Kliuchovi kompetentnosti dlia navchannia protiahom zhyttia. Osvita na osnovi zhyttievkykh navychok [Key competencies for lifelong learning. Life skills education]. URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53> (accessed: 22.06.2022) [in Ukrainian].
3. Kuchai O.V. Kompetentsiia i kompetentnist – vidobrazhennia tsilisnosti ta intehratsiinoi suti rezultatu osvity [Competence and competency – reflection of the integrity and integration essence of the learning outcomes]. *Ridna shkola – Native school*, 2009, Vol.11, pp. 44-48 [in Ukrainian].
4. Leiko S.V. Poniattia «kompetentsiia» ta «kompetentnist»: teoretychnyi analiz [The concept of «competency» and «competence»: a theoretical analysis]. *Pedahohichnyi protses: teoriia i praktyka – Pedagogical process: theory and practice*, 2013, Vol. 4, pp. 128-135 [in Ukrainian].
5. Natsionalnyi osvittinii hlosarii: vyshcha osvita [National Education Glossary: Higher Education]. 2nd ed., reworked and ext. Ed. by V.H. Kremen. Kyiv : TOV «Vydavnychiy dim «Pleiady», 2014. 100 p. [in Ukrainian].
6. Oleshko A.A., Usatenko A.O. Formuvannia ta rozvytok tsyfrovoyi kompetentnosti personalu [Formation and development of digital competence of personnel]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 2019, Vol. 23, pp. 16-19. [in Ukrainian].
7. Polishchuk I.I., Dovhan Yu.V. Lohistychna kompetentnist yak skladova efektyvnosti lohistyky [Logistic competence as a component of logistics efficiency]. *Modern Economics*, 2021, Vol 28, 127-133 [in Ukrainian].
8. Pro osvitu: Zakon Ukrainy [On education: Law of Ukraine]. September 5, 2017. № 2145-VIII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (accessed: 22.06.2022) [in Ukrainian].
9. Slovnyk inshomovnykh sliv [Dictionary of foreign words]. Compiled by: S.M. Morozov, L.M. Shkaraputa. Kyiv : Naukova dumka, 2000. 680 p. [in Ukrainian].
10. Commission Staff Working Document Accompanying the Document Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for LifeLong Learning SWD/2018/014 final – 2018/08 (NLE). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD:2018:0014:FIN> (accessed: 22.06.2022).
11. Dovhan L. Development of «Soft Skills» During ESL Course for Business Students. *Aktualni pyttannia humanitarnykh nauk – Humanities Science Current Issues*, 2021, Issue 37, Vol. 1, pp. 127-131.
12. Guest D. The Hunt is on for the Renaissance Man of Computing. *The Independent*. 1991. September 17.
13. Ivanytska N., Dovhan L., Tymoshchuk N., Osaulchuk O., Havryliuk N. Assessment of Flipped Learning as an Innovative Method of Teaching English: A Case Study. *Arab World English Journal*, 2021, Issue 12, Vol. 4, pp. 476-486.
14. McClelland D. Toward a Theory of Motive Acquisition. *American Psychologist*, 1965, Vol. 20 (5), pp. 321-333.
15. The Concise Oxford English-Russian Dictionary. Ed. by Paul Falla. Oxford : Oxford University Press, 2001.
16. The European Higher Education Area. Joint Declaration of the European Ministers of Education (Bologna Declaration). Bologna, Italy, 19 June 1999. URL: http://www.ehea.info/Uploads/about/BOLOGNA_DECLARATION1.pdf (accessed: 22.06.2022).